

HE 79/2017 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron väliaikaisesta alentamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi määräaikainen laki Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron väliaikaisesta alentamisesta. Viivästyskorko muutettaisiin väliaikaisesti neljän prosentin suuruiseksi. Lain tarkoituksena on helpottaa maatalouden toimintaympäristön muutoksista aiheutuneita väliaikaisia maksuvaikeuksia maataloilla.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
Sisällys.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 Johdanto.....	3
2 Nykytila.....	3
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	4
4 Esityksen vaikutukset.....	4
5 Asian valmistelu.....	5
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	6
1 Lakiehdotuksen perustelut.....	6
2 Voimaantulo.....	6
3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	6
Lakiehdotus.....	8
Laki Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron väliaikaisesta alentamisesta.....	8

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Maatalousalalla on viimeisten vuosien aikana tapahtunut maatalousyrittäjistä riippumattomia odottamattomia muutoksia, joiden seurauksena maatalouden tuottajahinnat ovat laskeneet voimakkaasti ja maatalojen lyhyen aikavälin maksuvalmius on heikentynyt. Erityisen voimakas vaikutus on ollut Venäjän elokuussa 2014 asettamalla elintarvikkeiden tuontikiellolla. Vuoden 2015 maaliskuussa Euroopan unionissa (EU) luovuttiin maitokiintiöistä, mikä on johtanut maitomarkkinoiden ylituotanto- ja häiriötilanteeseen koko EU:n alueella. Tästä syystä maidon tuottajahinta on laskenut 16 prosenttia helmikuusta 2014 helmikuuhun 2016. Sianlihan tuottajahinta on laskenut 15 prosenttia, broilerin 11 prosenttia, leipävehnän 8 prosenttia ja naudanlihan 7,5 prosenttia. Samaan aikaan, kun tuottajahinnat ovat alentuneet, tuotantopanosten hinnat ovat säilyneet lähes ennallaan, mikä on nopeasti johtanut siihen, että maatalojen lyhyen aikavälin maksuvalmius on heikentynyt ja tiloilla on vaikeuksia selviytyä normaalin toiminnan aiheuttamista juoksevista kustannuksista tai velkojen lyhennyksistä. Maatalojen maksuvalmiusongelmat pahenivat edelleen maataloustukien maksatusten viivästyessä vuosina 2015 ja 2016.

Maataloustukien maksatusten viivästyksen osalta tilanne on korjattu ja vastaavia ongelmia ei ole odotettavissa. Markkinatilanne on kuitenkin edelleen haastava. Suomessa on tyypillistä, että tuottajahinnat seuraavat muun EU:n hintakehitystä pienellä viiveellä. EU:ssa maatalouden tuottajahinnat ovat jo vuonna 2017 vahvistuneet. Esimerkiksi EU:n hintatilastojen mukaan vuoden 2017 alun tuottajahinnat ovat olleet sekä sianlihalla että maidolla selkeästi korkeammat kuin vuosi sitten ja viime vuonna keskimäärin. Naudan- ja siipikarjanlihan osalta tuottajahintataso on EU:ssa keskimäärin ollut suurin piirtein samalla tasolla kuin viime vuonna. EU:n komission markkinaennusteessa viime syksyltä (Short Term Outlook Autumn 2016) on arvioitu markkinatilanteen yleisesti ottaen paranevan vuonna 2017. Pääsyy tähän on yleisen taloustilanteen koheneminen. Maitosektorilla tilanteeseen vaikuttaa lisäksi tarjonnan pieneneminen EU:n toimenpiteiden ansiosta. Sianlihan osalta Kiinan kasvava tuonti ylläpitää vahvaa kysyntää ja vaikuttaa tuottajahintoihin. Viljan markkinahintojen on kuitenkin arvioitu pysyvän edelleen matalina.

Maatalouden markkinatilanteessa on nähtävissä parantumista, mutta usealta vuodelta kertynyt myyntitulojen väheneminen ja heikko hintakehitys on johtanut siihen, että maatalojen maksuvaikkeudet ovat jatkuneet Suomessa.

2 Nykytila

Maatalousyrittäjän tulee vakuuttaa itsensä vanhuuden, työkyvyttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman varalta maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006, *MYEL*) perusteella. Samalla maatalousyrittäjä liitetään ryhmähenkivakuutukseen. *MYEL*:n mukaisista vakuutuksista maksetaan Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle (*Mela*) työeläkevakuutusmaksu ja ryhmähenkivakuutusmaksu. Lisäksi maatalousyrittäjän tulee vakuuttaa itsensä työtapaturman ja ammattitaudin varalta maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015, *MATAL*) perusteella. Ne vakuutetut, joilla on *MATAL*:n mukainen työajan vakuutus, voivat vakuuttaa itsensä *Melassa* myös *MATAL*:n mukaisella vapaa-ajan vakuutuksella. Näistä *MATAL*:n mukaisista vakuutuksista maksetaan *Melalle* vakuutusmaksua.

MYEL:n 25 §:n mukaan jos maatalousyrittäjä tai apurahansaaja laiminlyö työeläkevakuutusmaksun suorittamisen, eläkelaitoksella on oikeus periä sille suorituksen viivästymisen ajalta korkolain (633/1982) 4 a §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukainen vuotuinen viivästyskorko. MATAL:n 110 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaan maatalousyrittäjän vakuutusmaksun perimiseen sovelletaan MYEL:n 25 §:ää.

Sosiaali- ja terveysministeriössä käsiteltiin keväällä 2016 mahdollisuutta alentaa Melalle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskorkoa tilapäisesti edellä kerrottujen maatalouden toimintaympäristön häiriöiden vuoksi. Tällöin katsottiin, että MYEL:n sanamuoto ei aseta estettä tällaiselle poikkeukselliselle toimelle. Sitten Melan hallitus alensi päätöksellään tilapäisesti Melalle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskorkoa 4 prosenttiin ajalla 1.6.2016—30.6.2017. Normaali viivästyskorko näissä vakuutusmaksuissa määräytyy korkolain 4 a §:n 1 momentin mukaan eli on korkolain mukainen viitekorko lisättynä kahdeksalla prosenttiyksiköllä, 30.6.2017 saakka 8 prosenttia.

Koska Melan päätöksen mukainen viivästyskoron alentaminen on poikkeuksellinen toimenpide työeläkejärjestelmässä aiemmin noudatettuun käytäntöön verrattuna, Melan hallitus saattoi viivästyskoron alentamista koskevan päätöksensä sosiaali- ja terveysministeriön tietoon ja ehdotti, että ministeriössä arvioitaisiin viivästyskoron nykyistä sääntelyä ja tasoa sekä mahdollisia lainmuutostarpeita.

Maatalousalalla vallitsevan hankalan ja tilapäiseksi arvioitavan markkinatilanteen jatkuessa Melalle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron periminen alennettuna on edelleen perusteltua. Toimenpiteen poikkeuksellisuuden vuoksi siitä kuitenkin tulee jatkossa säätää lailla.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on helpottaa maatalouden markkinatilanteen häiriöiden aiheuttamia väliaikaisia maksuvaikeuksia maataloilla. Esityksen tavoitteena on lisäksi mahdollistaa MYEL-vakuutuksen tulojen säilyttäminen mahdollisimman vakaana ja siten turvata maatalousyrittäjien tulevien eläkkeiden riittävä taso.

Esityksessä ehdotetaan, että MYEL:n mukaisen työeläkevakuutusmaksun ja ryhmähenkivakuutusmaksun sekä MATAL:n mukaisen vakuutuksen perusteella maksettavan vakuutusmaksun viivästyskorkoa alennettaisiin väliaikaisesti. Ehdotuksen mukaan viivästyskorko olisi edellä mainittujen vakuutusmaksujen osalta 4 prosenttia 1 päivästä heinäkuuta 2017 vuoden 2018 loppuun saakka.

4 Esityksen vaikutukset

Maatalousyrittäjien Melalle maksettaville vakuutusmaksulaskuille myönnettiin Melalta saatujen tietojen mukaan vuonna 2016 yli 5 kuukautta maksuaikaa 4 514 tapauksessa. Näiden laskujen pääoma oli yhteensä 5 098 351,59 euroa. Maksuaikaa myönnettiin keskimäärin 10 kuukautta. Noin 88 prosentissa tapauksista lykkäystä yli 5 kuukautta saaneet hoitivat maksunsa sovittuna eräpäivänä.

Vuonna 2017 tammi—helmikuussa maatalousyrittäjien maksuvaikeudet olivat edelleen lisääntyneet, kun Melalle tuli noin 1600 vakuutusmaksujen maksulykkäyspyyntöä. Vuoden 2016 vastaavana aikana pyyntöjä tuli noin 1000. Maksulykkäyspyyntöjen lisääntymisen vuoksi voidaan arvioida, että tarve maksulykkäyksille lisääntyy vielä ainakin vuonna 2017.

MYEL:n valtionosuus lasketaan MYEL:n mukaisten menojen ja tulojen erotuksena. Tuloiksi valtionosuuslaskelmassa katsotaan MYEL:n vakuutusmaksutulo sekä sijoitusten tuotto. Maksujen lykkääminen maksuaikaa myöntämällä ei vakuutusmaksutulon osalta vaikuta valtionosuuteen, koska vakuutusmaksut otetaan huomioon valtionosuuslaskelmassa suoriteperusteisesti.

Sijoitusten tuotoksi lasketaan työntekijän eläkelain (395/2006) perustekorona mukainen tuotto edellisen vuoden lopun MYEL-vakuutusmaksuvastuulle lisättynä vakuutusmaksujen viivästyskoroilla. Vakuutusmaksuille saatava viivästyskorko vaikuttaa tältä osin suoraan MYEL:n valtionosuuteen. Ehdotetun muutoksen maksimivaikutukseksi on arvioitu noin 0,2 miljoonaa euroa, kun arviossa on käytetty maksimia sekä siirretylle pääomalle että korkoerolle. Todellisuudessa korkoero ei ole näin suuri, sillä siirrettyihin laskuihin sisältyy viivästysajankohdasta riippuen sekä 8,5 prosentin että 4 prosentin mukaista viivästyskorkoa.

MATAL:n rahoituksessa viivästyskoroista saatavalla sijoitustuotolla ei ole merkittävää vaikutusta. Vapaa-ajan vakuutuksen rahoittavat vakuutetut kokonaan itse ja Mela irtisanoo vakuutuksen, jos vakuutuksenottaja laiminlyö erääntyneen vakuutusmaksun maksamisen.

Viivästyskorona periminen täysimääräisenä nykyisessä tilanteessa voi johtaa siihen, että vakuutetut pyrkivät alentamaan MYEL-työtulon määrää, jos he eivät kykene selviytymään muutoin tilapäisiksi arvioitavista maksuvaikeuksistaan. Vakuutetun MYEL-työtulon perusteella määräytyvät vakuutusmaksut ja myös mm. tulevan eläkkeen määrä. Lisäksi maksamatta jääneet vakuutusmaksut pienentävät suhteessa kyseisen vuoden MYEL-työtuloa ja sitä kautta vaikuttavat kertyneen eläkkeen määrään. Työtulojen pienentyminen ja mahdolliset maksamatta jääneet vakuutusmaksut lisääisivät siten pitkällä aikavälillä kansan- ja takueläkemenoja, koska vakuutettujen työeläkekertymä jäisi nykyistä pienemmäksi.

5 Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa. Valmisteluun ovat osallistuneet lisäksi valtiovarainministeriö ja Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

Esityksestä ei ole erikseen pyydetty lausuntoja, koska asian valmistelun yhteydessä on kuultu asian kannalta keskeisiä tahoja.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 §. Pykälässä säädetään lain soveltamisalasta. Lakia sovelletaan MYEL:n mukaisen työeläkevakuutusmaksun ja ryhmähenkivakuutusmaksun sekä MATAL:n mukaisen vakuutuksen perusteella maksettavan vakuutusmaksun viivästyskorkoon.

2 §. Pykälässä säädetään eräiden Melalle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron määräaikaisesta alentamisesta. Jos vakuutettu on laiminlyönyt MYEL:n mukaisen työeläkevakuutusmaksun tai ryhmähenkivakuutusmaksun tai MATAL:n mukaisen vakuutuksen perusteella maksettavan vakuutusmaksun, viivästys korko on suorituksen viivästymisen ajalta 4 prosenttia.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2017 tai mahdollisimman pian sen jälkeen. Laki olisi voimassa vuoden 2018 loppuun. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi MYEL:n mukaisen työeläkevakuutusmaksun ja ryhmähenkivakuutusmaksun sekä MATAL:n mukaisen vakuutuksen perusteella maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskorkoon 1 päivästä heinäkuuta 2017, vaikka laki ei ehtisi tulla voimaan tuohon ajankohtaan mennessä.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännös ilmaisee vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta ja myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien ihmisten samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia.

Yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin sisältämä syrjintäkielto, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säännös ei kuitenkaan estä tosiasiallisen tasa-arvon turvaamiseksi tarpeellista positiivista erityiskohtelua eli tietyn ryhmän asemaa ja olosuhteita parantavia toimia.

Esitetyssä viivästyskoron alentamista koskevassa laissa tarkoituksena on helpottaa maatalousalan hankalan markkinatilanteen johdosta maksuvaikeuksiin joutuneiden maatalousyrittäjien tilannetta, jotta vältettäisiin pitkän aikavälin negatiiviset vaikutukset näiden maatalousyrittäjien taloudelliseen asemaan. Näin ollen esitetyssä laissa asetettaisiin Melassa vakuutetut maatalousyrittäjät muilla aloilla toimivia yrittäjiä parempaan taloudelliseen asemaan. Muilla yrittäjillä kuin maatalousyrittäjillä ei kuitenkaan ole havaittu vastaavaa maksuvaikeuksien lisääntymistä. Eri asemaan asettaminen olisikin perusteltua sen vuoksi, että maatalousalan poikkeuksellinen markkinatilanne on vaikuttanut toimeentulomahdollisuuksia heikentävästi erityisesti maatalousyrittäjiin.

HE 79/2017 vp

Edellä mainituin perustein hallitus katsoo, että esityksessä ehdotettu laki Melalle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron väliaikaisesta alentamisesta voidaan käsitellä perustuslain 72 §:n mukaisessa tavallisessa lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskoron väliaikaisesta alentamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tätä lakia sovelletaan maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) mukaisen työeläkevakuutusmaksun ja ryhmähenkivakuutusmaksun sekä maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain (873/2015) mukaisten vakuutusten perusteella maksettavien vakuutusmaksujen viivästyskorkoon.

2 §

Sen estämättä, mitä maatalousyrittäjän eläkelaisissa ja maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään vakuutusmaksun viivästyskorosta, jos vakuutettu on laiminlyönyt edellä 1 §:ssä tarkoitetun vakuutusmaksun suorittamisen, viivästyskorko on suorituksen viivästymisen ajalta neljä prosenttia.

Mitä tässä laissa säädetään maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisten vakuutusmaksujen viivästyskorosta, koskee myös maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) mukaisten vakuutusmaksujen viivästyskorkoa.

3 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2018.

Lakia sovelletaan 1 §:ssä tarkoitettujen maksujen viivästymiseen 1 päivästä heinäkuuta 2017.

Helsingissä 21 päivänä kesäkuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila